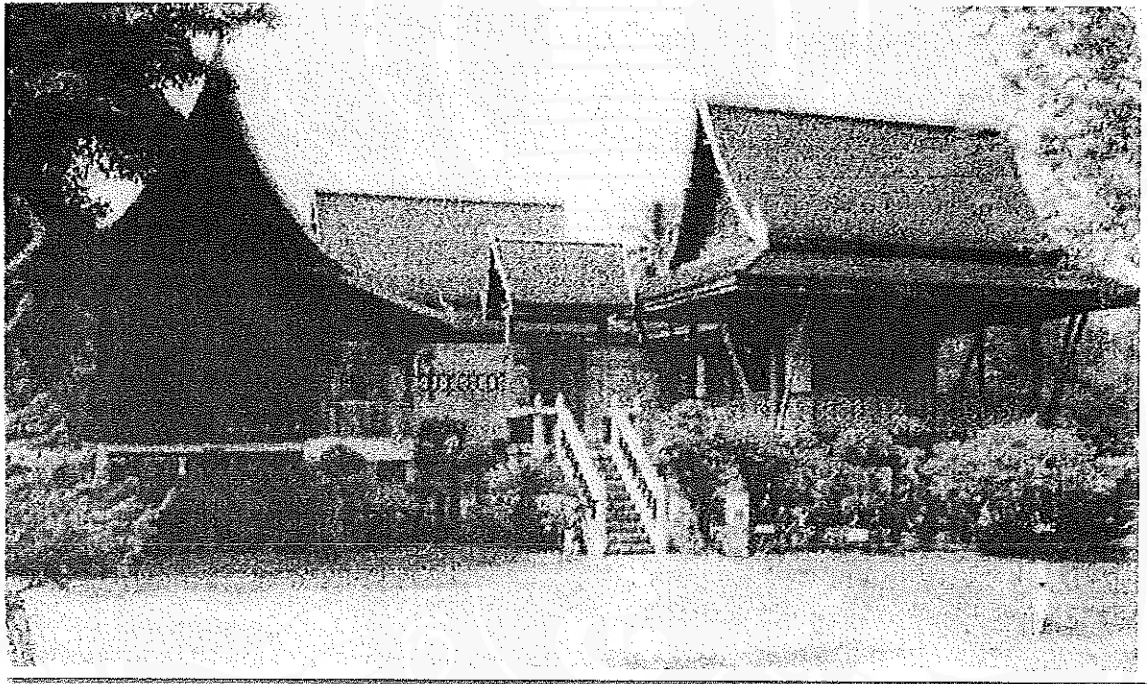

วิเคราะห์และวิจารณ์ทัศนศิลป์: สถาปัตยกรรมไทย

จตุรัตน์ กิระฉัตรพิพจน์*

ภาพที่ ๑ ชื่อผลงาน อาคารทรงไทย ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาปนิกโดยสุกรี ชัยบุตร
ตั้งอยู่ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ที่มา: (วีระนิต อัมฤทธิ: ถ่ายภาพ, เมษายน ๒๕๔๗)

ปฏิบัติการวิเคราะห์และวิจารณ์ทัศนศิลป์: สถาปัตยกรรมไทย

สถาปัตยกรรมชุดนี้ชื่อ อาคารทรงไทย ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ออกแบบโดยสถาปนิกชื่อ นายสุกรี ชัยบุตร และควบคุมก่อสร้างโดยวิศวกรชื่อ นายนิวัต นิพานันท์

ประเภทและลักษณะสถาปัตยกรรม

ผลงานชุดนี้จัดเป็นผลงานทัศนศิลป์ ประเภทจิตรศิลป์ แขนงสถาปัตยกรรมไทย รูปลักษณะผลงานเป็นอาคารเรือนหมู่ทรงไทยชั้นเดียว ใต้ถุนสูง ประกอบด้วยห้องนอน ห้องอาหาร ห้องรับแขก ห้องครัว ห้องน้ำ ห้องส้วม และลานอเนกประสงค์ ลักษณะเป็นแบบทรงไทยภาคกลาง

*อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ความเป็นมา แนวความคิดและข้อคิดในการสร้างสถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรมไทยชุดนี้ ได้จัดสร้างขึ้นโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ปีพุทธศักราช ๒๕๓๕ ดังคำให้สัมภาษณ์ของฉัตรชัย ศุภระกาญจน์ (๒๕๔๗, กุมภภาพันธุ์, ๑๙) ถึงความเป็นมาของการสร้างอาคารนี้ว่า ประสงค์จะจัดเป็นตัวอย่างของอาคารเรือนไทยปักษ์ใต้ (ท้องถิ่นนครศรีธรรมราช) เพื่อให้ผู้มาเยี่ยมชมหรือศึกษาข้อมูลวัฒนธรรม ณ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชได้มีโอกาสเห็นหรือสัมผัส ในการนี้ ได้กำหนดรูปแบบเรือนไทยเป็นแบบสถาปัตยกรรมทักษิณ โดยอาศัยแบบบ้านเดิมของหลวงวิจิตรทัศนทกรรม (ปึง ตินสุลานนท์ บิดาของพลเอกเปรม ตินสุลานนท์) ที่บ้านท่าใหญ่ ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา เป็นแบบก่อสร้าง

แนวความคิดที่ได้เลือกแบบบ้านหลวงวิจิตรทัศนทกรรม (ปึง) ก็เพราะว่าเป็นแบบดั้งเดิมของชาวนครศรีธรรมราช และมีลักษณะเป็นคนระดับกลางในท้องถิ่น เป็นเรือนเครื่องไม้ หลังคาปั้นหยา ก่อสร้างตามแบบสถาปัตยกรรมท้องถิ่นนครศรีธรรมราชที่ถูกต้อง หากจำลองแบบบ้านที่ถูกต้องมานำเสนอ ประกอบกับการเป็นการอนุรักษ์ศิลปกรรมท้องถิ่นควบคู่กับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไว้ด้วยคราวเดียวกัน จึงขอความอนุเคราะห์ให้ สรภ. (สำนักงานสถาปัตย์บ้านราชภัฏ) จัดทำแบบรูปก่อสร้างขึ้น

แต่เนื่องจากสำนักงานสถาปัตย์บ้านราชภัฏ (กรมการฝึกหัดครู-เดิม) ไม่สามารถหาสถาปนิกออกแบบเขียนแบบและกำหนดรายการประกอบแบบได้ เนื่องจากไม่มีผู้รู้และสถาปนิกทักษิณ ประกอบกับเป็นช่วงเวลาที่สำคัญงบประมาณเร่งรัดแบบรูปรายการสำหรับอนุมัติเงินประจำงวด ทำให้ สรภ. ไม่มีเวลาหาสถาปนิกทักษิณมาเขียนแบบก่อสร้างอาคารเรือนไทยปักษ์ใต้ได้ทัน ดังนั้นจึงได้ใช้แบบอาคารเรือนไทยภาคกลางที่เขียนอยู่แต่เดิมมาเป็นแบบก่อสร้างแทนอาคารเรือนไทยหลังนี้จึงกลายเป็นสถาปัตยกรรมภาคกลาง ซึ่งไม่สอดคล้องกับความต้องการในชั้นเดิมของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

นอกจากนี้ ฉัตรชัย ศุภระกาญจน์ ยังได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการสร้างอาคารทรงไทยภาคกลางไว้สามประการว่า

๑. โดยเหตุที่ว่าเป็นความจำเป็นที่ต้องเร่งรัดจัดสร้างอาคารศูนย์ศิลปวัฒนธรรม และเรือนไทยให้แล้วเสร็จในมืงบประมาณ ๒๕๓๕ (เพราะได้กันเงินมาตั้งแต่ปีงบประมาณ

ประมาณ ๒๕๓๒) การได้อาคารเรือนไทยภาคกลางมาแทนเรือนไทยปักษ์ใต้ก็เป็นภาวะจำยอม เพราะหากไม่เช่นนั้นมหาวิทยาลัยก็จะได้ตัวอาคารทั้งสองมาเลย (คืออาคารศูนย์ศิลปวัฒนธรรมและอาคารเรือนไทย)

๒. เรือนไทยภาคกลางเป็นสถาปัตยกรรมที่อยู่อาศัยที่คนไทยภาคกลางใช้ก่อสร้างมานานหลายร้อยปี ได้พัฒนารูปแบบให้สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศ จนกลายเป็นรูปแบบที่ลงตัว กล่าวคือ ท้องถิ่นภาคกลางมีอากาศร้อนกว่าภาคใต้จึงนิยมทำหลังคาจั่วให้มีทรงสูงจะได้ระบายอากาศร้อนออกจากตัวเรือนได้ง่าย ผู้อยู่อาศัยในเรือนก็ไม่สู้จะร้อนนักยามหน้าแล้ง แต่ขณะเดียวกันก็ต้องทำการยกพื้นสูง (ให้มีเสาสูง) เพราะหน้าฝนมักมีน้ำหลากหรือท่วมขังนานวัน การยกพื้นสูงจึงสอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ

๓. ในหลักสูตรการเรียนวิชาภาษาไทย วิชาศิลปกรรมไทยและวิชาสุนทรียภาพ มักมีการกล่าวถึงเรือนไทยภาคกลางอันเป็นศิลปกรรมของราชธานีอยู่เนืองๆ การสร้างเรือนไทยภาคกลางที่สรรเสริญศูนย์ศิลปวัฒนธรรมย่อมเป็นสื่อการเรียนที่ดีอีกอย่างหนึ่งที่สถาบันจัดไว้แก่ผู้เรียนโดยแท้จริง

ขั้นตอนการวิเคราะห์และวิจารณ์สถาปัตยกรรม

การวิเคราะห์และวิจารณ์สถาปัตยกรรมนี้ จะทำเฉพาะส่วนด้านหน้าทางทิศตะวันออกเท่านั้น ทั้งนี้ด้วยเงื่อนไขข้อจำกัดด้านปริมาณที่ต้องสัมพันธ์กันกับบทความอื่นๆ อย่างไรก็ตามการวิจารณ์จะยังคงกระทำให้ครบทุกขั้นตอน ทั้งขั้นตอนการพรรณนา การวิเคราะห์ การตีความ และขั้นตอนการตัดสิน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑. การพรรณนา

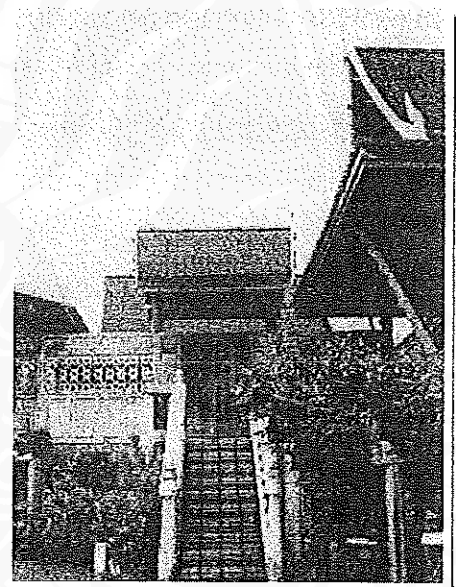
การพรรณนานี้ จะพิจารณามันทีที่ไว้เฉพาะข้อเท็จจริงภายนอกของรูปทรงอาคารด้านทิศตะวันออก สิ่งที่มองเห็นบนรูปทรงภายนอกคือ เป็นสถาปัตยกรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะของความเป็นไทยภาคกลาง ลักษณะอาคารจะหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ตัวอาคารมีเสายกพื้นสูง เมื่อมองด้วยระยะห่างก็จะมองเห็นภาพรวมของทั้งหมดที่ประกอบไปด้วยหลายรูปทรงที่ต่อเนื่องสัมพันธ์กัน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นรูปทรงสามส่วนใหญ่ๆ คือ รูปทรงที่ ๑ เป็นรูปทรงอาคารที่หันด้านข้างออกรับทิศตะวันออก มีลักษณะหลังคาจั่ว

ทรงสูง ตัวอาคารยกพื้นสูง โดยมีระดับพื้นสูงที่สุดของชุดทรงไทยนี้ ประกอบด้วยหน้าต่างสองบานทำด้วยไม้สัก หน้าเรียบหนา ผนังอาคารเป็นลูกฟักไม้สัก มีลักษณะเป็นระนาบสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวตั้งประกอบเชื่อมโยงกันทั้งแนวนอนและแนวตั้ง (ภาพที่ ๒) ลักษณะลูกฟักของผนังอาคารมีความต่อเนื่องไปสู่รูปทรงที่ ๒ ซึ่งมีตำแหน่งอยู่บริเวณช่วงกลางของรูปทรงด้านทิศตะวันออกเป็นรูปทรงที่แทนค่าความเป็นเขตรั้วที่เชื่อมระหว่างรูปทรงที่ ๑ กับประตูทางเข้า และเชื่อมต่อไปสู่รูปทรงที่ ๓ ผนังเขตรั้วจะปรากฏสวดลายด้วยลูกฟักไม้สักที่มีรูปลักษณะทั้งแนวตั้งและแนวนอนและที่มีเพิ่มขึ้นจากรูปทรงแรกคือ ไม้สักฉลุลาย สวดลายจะมีลักษณะซ้ำๆ กัน ในส่วนของประตูทางเข้าประกอบด้วย

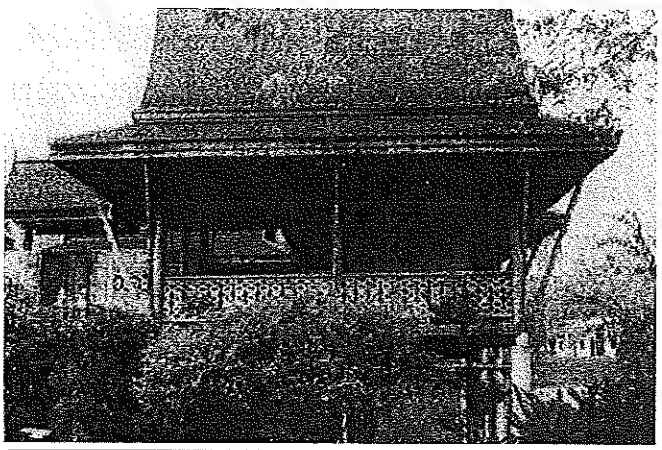
ลูกฟักไม้ในลักษณะแนวตั้ง บานประตูเป็นไม้สักหน้าเรียบ ลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าเท่ากันทุกมุม ไม่เอียงหรือเฉียงดังเช่นหน้าต่างของรูปทรงแรก มีบันไดทางขึ้น ซึ่งประกอบด้วยลูกกรงกระเบื้องดินเผาเคลือบมีสีน้ำตาลเข้ม มีเสาหัวเม็ดผิวหินล้างสีขาว พื้นบันไดผิวปูกระเบื้องดินเผา รวบบันไดหินล้างสีขาว มีซุ้มหลังคาทางเข้าซึ่งครอบกระเบื้องดินเผาเคลือบ มีหลังคาเป็นกระเบื้องดินเผาเคลือบ และถัดจากประตูก็จะผนังเขตรั้วที่มีทั้งลูกฟักไม้สักและไม้สักฉลุลาย (ภาพที่ ๓) โดยไปเชื่อมต่อกับรูปทรงที่ ๓ ซึ่งมีลักษณะโปร่ง มีเพียงเขตรั้วไม้สักฉลุลายล้อมรอบทั้งสามด้าน รูปทรงที่ ๓ นี้จะปรากฏให้เห็นพื้นที่ของหลังคาในปริมาณที่มากที่สุด (ภาพที่ ๔)

ภาพที่ ๒ อาคารทรงไทย รูปทรงที่ ๒

ภาพที่ ๓ อาคารทรงไทยรูปทรงที่ ๒

ภาพที่ ๔ อาคารทรงไทย รูปที่ ๓

๒. การวิเคราะห์

ในขั้นตอนของการวิเคราะห์นี้ จะใช้ตารางและเกณฑ์การวิเคราะห์แบบเดียวกันกับการวิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมและประติมากรรม แต่การวิเคราะห์ทัศนธาตุและหลักการของศิลปะที่ปรากฏในผลงานสถาปัตยกรรมจะมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง โดยเฉพาะปริมาณการใช้ทัศนธาตุจะมีความแตกต่างที่ค่อนข้างชัดเจน จิตรกรรมใช้สื่อประเภทสี และสีที่ใช้จะแสดงความเป็นสีล้วนหลากหลายปะทะปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมได้อย่างฉับพลันทันที ขณะที่ประติมากรรมมุ่งนำเสนอความเป็นปริมาตรของรูปทรงเป็นหลัก ส่วนสถาปัตยกรรมจะมุ่งเน้นความเป็นรูปทรงที่สัมพันธ์โดยตรงกับพื้นที่ว่างและสิ่งแวดล้อมเป็นประการสำคัญ

ตารางที่ ๑ ตารางวิเคราะห์สถาปัตยกรรม

ทัศนธาตุ	หลักการของศิลปะ									ผลรวมของทัศนธาตุ
	ดุลยภาพ	สัดส่วน	ความเคลื่อนไหว	ความลดหลั่น	การเน้น/จุดเด่น	ความกลมกลืน	ความหลากหลาย	ความขัดแย้ง	ความซับซ้อน	
เส้น	๙	-	-	-	๙	๗	-	-	-	๑๗
สี	๖	-	-	-	-	๗	-	-	-	๑๓
รูปทรง	๑	-	-	๖	-	๗	๑	๙	-	๓๖
พื้นผิว	-	-	-	-	๙	๙	๑	-	-	๑๙
พื้นที่ว่าง	๕	๕	๒	-	-	-	-	-	-	๑๒
ค่าน้ำหนักอ่อน-แก่	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ผลรวมของหลักการศิลปะ										
๒๕ ๕ ๖ ๖ ๑๐ ๒๗ ๑๗ ๙ -										

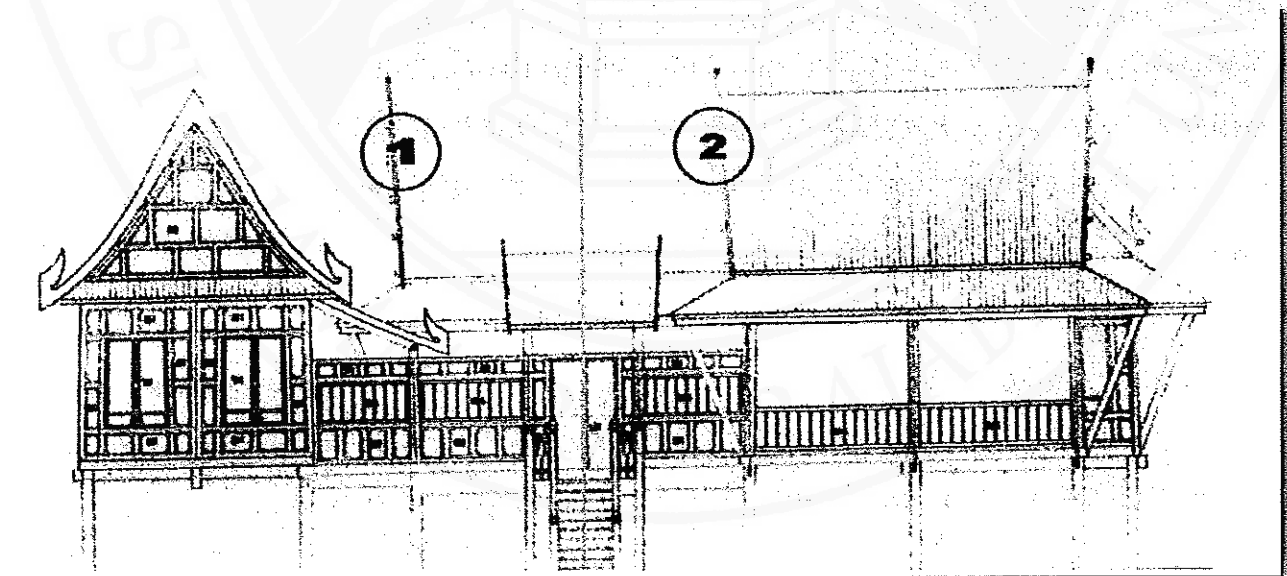
จากตารางวิเคราะห์ จะทำการวิเคราะห์ทัศนธาตุ กับหลักการของศิลปะ โดยกำหนดค่าเชิงปริมาณไว้ดังนี้

- ระดับ ๑ - ๓ หมายถึง น้อยมาก
- ระดับ ๔ - ๕ หมายถึง ปานกลาง
- ระดับ ๖ - ๗ หมายถึง มาก
- ระดับ ๘ - ๑๐ หมายถึง มากที่สุด

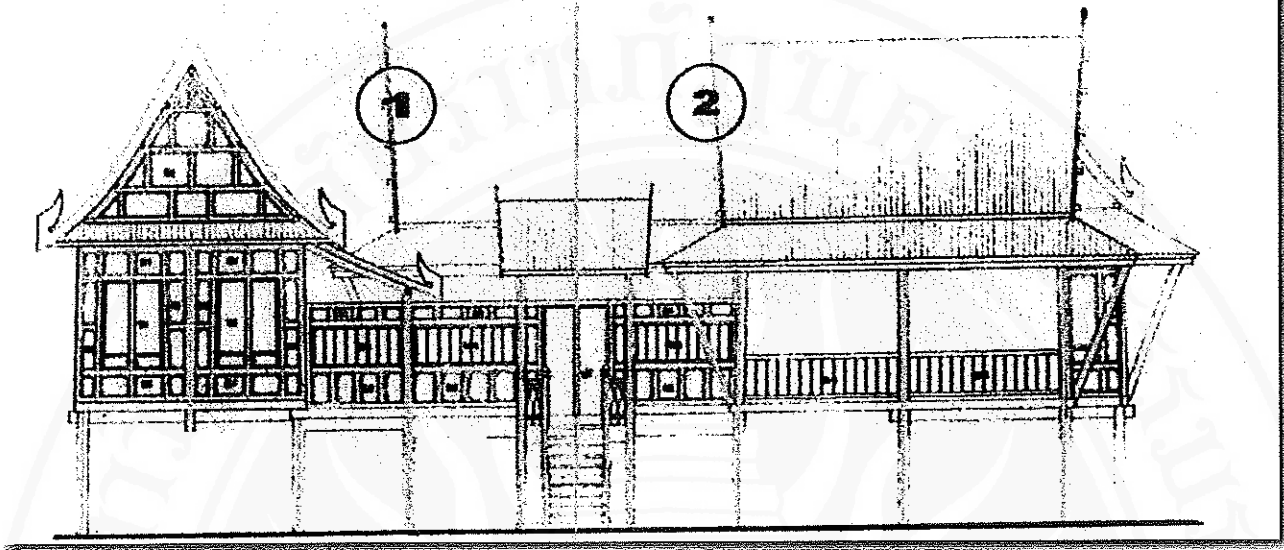
(ศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้จากหนังสือ "ทัศนศิลป์" เขียนโดย จตุรนต์ กิริตวิวัฒน์ จัดพิมพ์และจำหน่ายโดยสำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช)

๒.๑ วิเคราะห์เส้น

๒.๑.๑ เส้นกับดุลยภาพ เมื่อแบ่งภาพ ออกเป็นสองส่วน (เส้นสีส้ม) จะเห็นได้ว่าส่วนที่ ๑ จะ

ภาพที่ ๕ เส้นสีส้มแสดงการปรากฏตัวของเส้นแนวนอน ที่มา: (สุวิ ชัยบุตร, ผู้ออกแบบ)

ภาพที่ ๖ เส้นสีส้มแสดงการปรากฏตัวของแนวตั้งและแนวเฉียง ที่มา: (สุกวี ชัยบุตร, ผู้ออกแบบ)

ปรากฏเป็นเส้นแนวนอนในปริมาณที่มากกว่าส่วนที่ ๒ (ภาพที่ ๕) และมีปริมาณเส้นแนวตั้งและแนวเฉียงที่มากกว่าส่วนที่ ๒ อีกเช่นกัน (ภาพที่ ๖) เมื่อวิเคราะห์แบบแยกส่วน เฉพาะเส้นก็จะปรากฏควมมีคุณภาพในระดับปานกลาง คือมีน้ำหนักหรือแรงเหวี่ยงในส่วนที่ ๑ มากกว่าส่วนที่ ๒

๒.๒ วิเคราะห์สี

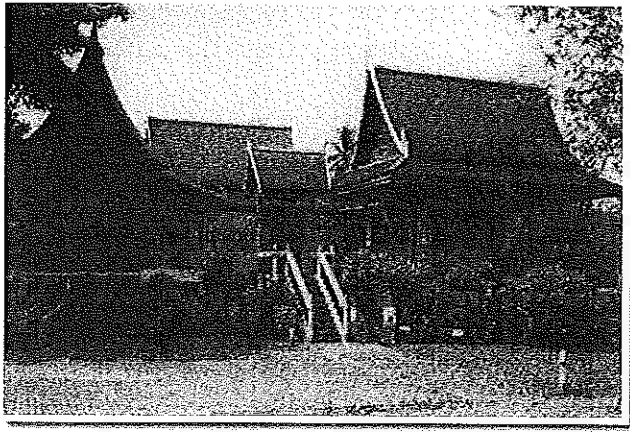
๒.๒.๑ สีกับคุณภาพ เมื่อแบ่งภาพ ออกเป็นสองส่วน (ภาพที่ ๗) จะเห็นได้ชัดเจนว่าส่วนที่ ๑ นั้นจะปรากฏเป็นสีในวรรณะเดียวกันเสียส่วนใหญ่คือเป็น สีของเนื้อไม้สักมีเพียงเฉพาะซุ้มหลังคาทางเข้าที่มีสีสัน ดุสดไกว่กว่าบริเวณอื่นๆ ขณะที่ส่วนที่ ๒ นั้นจะตรงกันข้ามกับ ส่วนที่ ๑ คือแสดงค่าความเป็นสีสันของหลังคาที่มีปริมาณ พื้นที่ใหญ่กว่าซุ้มหลังคาทางเข้า ความเป็นสีสันที่โดดเด่น จึงปรากฏในปริมาณที่มากกว่า อย่างไรก็ตามบันไดทางขึ้น ที่เชื่อมต่อไปถึงซุ้มประตูนั้นก็เป็อีกรูปทรงหนึ่งที่เป็น ตัวเฉลี่ยค่าทางความรู้สึกได้เป็นอย่างดี คือแม้ส่วนที่ ๒ จะมีความเด่นในสีสัน แต่ส่วนที่ ๑ ก็มีการกระจายค่าของ สีความเป็นเนื้อไม้ไปสู่บริเวณต่างๆ ในปริมาณที่มากและ หลากหลายกว่า คุณภาพของสีจึงเกิดจากการรู้จักเฉลี่ย ค่าความต่างให้แกกัน

๒.๒.๒ สีกับความกลมกลืน เป็น ลักษณะทั่วไปของของสถาปัตยกรรมไทยที่ไม่มุ่งเน้นความ

เป็นสีสัน สีที่ใช้จึงมีจำนวนน้อยสี สถาปัตยกรรมชุดนี้ ได้ปรากฏความเป็นสีของเนื้อไม้และสีของกระเบื้องเคลือบสี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสีที่อยู่ในวรรณะสีเดียวกัน เช่น แดง ส้ม เหลือง น้ำตาลเข้ม และขาว เป็นต้น จึงทำให้สีโดยรวม ดูกลมกลืน

๒.๓ วิเคราะห์รูปทรง

๒.๓.๑ รูปทรงกับคุณภาพ เมื่อแบ่ง ภาพออกเป็นสองส่วน (ภาพที่ ๗) เห็นได้ว่ารูปทรงสองส่วนมี ความแตกต่างกัน ส่วนที่ ๑ มีรูปลักษณะที่เกิดจากการ ประกอบกันของรูปทรงที่มีขนาดสัดส่วนที่หลากหลาย ขณะที่รูปทรงส่วนที่ ๒ จะเป็นรูปทรงที่มีปริมาณของรูป ลักษณะและขนาดที่ไม่หลากหลายและมีปริมาณที่น้อยกว่า แต่กลับมีมิติของความลึกตื้นปรากฏมากกว่าส่วนที่ ๑ และการเผยด้านหลังคาให้มองเห็นเป็นรูปทรงที่มีขนาดใหญ่ คุณภาพของรูปทรงจึงเกิดจากความต่างของทั้งสองข้าง ที่มีการเฉลี่ยค่าให้แกกัน คือทั้งสองส่วนต่างได้รับการสอดแทรกความเป็นสาระแก่รูปทรง ถึงแม้จะเป็นสาระที่ต่างกัน เช่น รูปทรงที่ ๑ เป็นสาระรายละเอียดของผนังด้วยรูปทรง ลวดลาย ฯลฯ แต่รูปทรงที่ ๒ กลับเน้นความเป็นรูปทรงเปิด ความเป็นระยะ มิติความตื้นลึก โดยมีลวดลายฉลุไม้สักเป็น ส่วนประกอบ จนสามารถทำให้ทั้งสองส่วนอยู่ด้วยกันได้ อย่างมีคุณภาพในระดับหนึ่ง

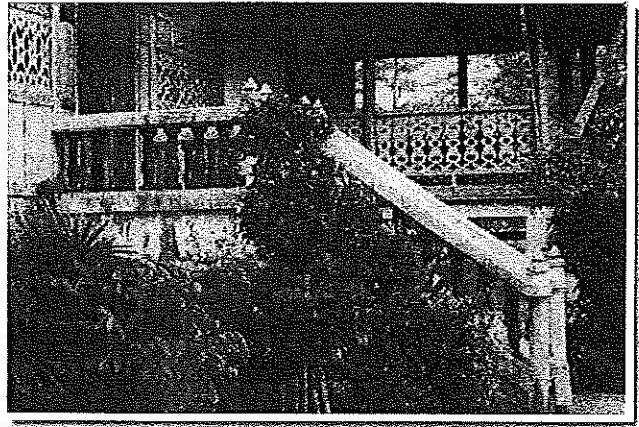
ภาพที่ ๗ สีและรูปทรงกับดุลยภาพ

๒.๓.๒ รูปทรงกับความลดหลั่น ความลดหลั่นของรูปทรงนี้จะกล่าวถึงด้านขนาดของรูปทรงหลักที่มองจากด้านหน้าทิศตะวันออก และลดหลั่นที่ตกแต่งหรือรายละเอียดของรูปทรง ในด้านขนาดเห็นได้ว่ารูปทรงส่วนที่ ๒ จะมีขนาดใหญ่ตามด้วยรูปทรงส่วนที่ ๑ และรูปทรงส่วนที่เป็นซุ้มประตูทางเข้าตามลำดับ ทั้งสามส่วนมีขนาดที่ค่อยๆ ลดหลั่นลงไปอย่างสัมพันธ์กันจนดูไม่ขัดแย้ง ด้านลดหลั่นหรือรายละเอียดของรูปทรงนั้น จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า รูปทรงส่วนที่ ๑ จะประกอบรายละเอียดของรูปทรงอาคารที่มากกว่าส่วนที่ ๒ เช่น หน้าต่าง ลูกฟัก ลวดลายฉลุ ประตู บันได ลูกกรง เป็นต้น

๒.๓.๓ รูปทรงกับความกลมกลืน แม้ว่าแต่ละรูปทรงจะมีด้านที่หันสู่ทิศตะวันออกที่ต่างกัน มีขนาดและมิติที่แตกต่างกัน แต่รูปลักษณะ วัสดุของแต่ละรูปทรงมีลักษณะคล้ายคลึงกัน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้รูปทรงโดยรวมแลดูกลมกลืนเข้าด้วยกัน

๒.๓.๔ รูปทรงกับความหลากหลาย รูปทรงที่ปรากฏสามารถจำแนกออกได้หลายรูปลักษณะ และหากวิเคราะห์ด้วยรูปทรงเรขาคณิต จะปรากฏเป็นรูปทรงสามเหลี่ยม รูปทรงสี่เหลี่ยมจตุรัส สี่เหลี่ยมผืนผ้า สี่เหลี่ยมคางหมู เป็นต้น อาคารทรงไทยชุดนี้จึงเป็นการประกอบกันของรูปทรงที่หลากหลายทั้งในด้านขนาด ทิศทาง และมิติที่เห็นได้ชัดเจน

๒.๓.๕ รูปทรงกับความขัดแย้ง หากพิจารณาในรายละเอียด จะเห็นความขัดแย้งปรากฏอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก เช่น ราวบันไดเสาหัวเม็ดลวดลายสีขาวซึ่งใช้วัสดุคอนกรีตและลูกกรงกระเบื้องดินเผาเคลือบมันสีน้ำตาลเข้ม เมื่อเทียบเคียงกับลวดลายฉลุไม้สักซึ่งดูขัดแย้งกันอยู่ (ภาพที่ ๘)

ภาพที่ ๘ รูปทรงกับความขัดแย้ง

๒.๔ วิเคราะห์พื้นผิว

๒.๔.๑ พื้นผิวกับการเน้นและจุดเด่น หากพิจารณาโดยแยกออกเป็นส่วนๆ จะพบว่าพื้นผิวเกือบทุกส่วนมีความสำคัญใกล้เคียงกัน คือ พื้นผิวที่เกิดจากลวดลายของไม้สักก็สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าพื้นผิวที่เกิดจากการประกอบกันของลูกฟักไม้สักและพื้นผิวของกระเบื้องเคลือบบนหลังคาหรือแม้แต่บันไดทางขึ้น เป็นต้น การเน้นเพื่อให้เกิดลักษณะพื้นผิวที่เป็นจุดเด่นจุดปะทะความรู้สึกจากการมองเห็นจึงไม่มีปรากฏเป็นเฉพาะ พื้นผิวของทุกส่วนจึงมีความเด่นที่ใกล้เคียงกัน

๒.๔.๒ พื้นผิวกับความกลมกลืน ดังที่กล่าวแล้วว่าพื้นผิวของรูปทรงมีความแตกต่างกันทั้งในด้านวัสดุ ขนาด และตำแหน่งหน้าที่ เมื่อพิจารณาความละเอียดในเชิงศิลปะจะเห็นความกลมกลืนที่ยังไม่สมบูรณ์นัก เช่น ลวดลายฉลุไม้สักที่ยังดูขัดกับผนังลูกฟักไม้สักตลอดจนพื้นผิวราวบันไดและส่วนของคอนกรีตที่รองรับตัวอาคารทั้งหมดล้วนยังไม่กลมกลืนกันมากนัก

๒.๔.๓ พื้นผิวกับความหลากหลาย พื้นผิวที่ปรากฏบนรูปทรงจะมีหลายรูปลักษณะ เช่น ลักษณะพื้นผิวที่เกิดจากการประกอบกันของลูกฟักไม้อัดเป็นพื้นผิวที่เกิดจากการมองภาพรวมของรูปทรงสถาปัตยกรรม มิใช่มองเฉพาะส่วน พื้นผิวเหล่านี้จะมีขนาดใหญ่กว่าพื้นผิวส่วนอื่นๆ ทั้งหมด อีกลักษณะคือ ลักษณะพื้นผิวบริเวณบันไดทางขึ้น เป็นพื้นผิวที่เกิดจากการเรียงตัวของดินเผา และอีกลักษณะคือ พื้นผิวที่เกิดจากการฉลุลวดลายไม้สัก ตลอดจนลักษณะพื้นผิวที่เกิดจากการเรียงตัวของกระเบื้องเคลือบมุงหลังคา ลักษณะพื้นผิวที่กล่าวมาทั้งหมดจะมีขนาดตั้งแต่ใหญ่สุดจนถึงเล็กสุดตามลำดับ เป็นพื้นผิวที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านวัสดุ ขนาด และตำแหน่งหน้าที่ เป็นต้น

๒.๕ วิเคราะห์พื้นที่ว่าง

๒.๕.๑ พื้นที่ว่างกับดุลยภาพ เมื่อกล่าวถึงพื้นที่ว่างทางสถาปัตยกรรม คงมีอาจจำกัดอยู่เพียงแค่ว่าความเป็นช่องว่าง ช่องไฟที่มีปรากฏอยู่ในรูปทรงได้ หากแต่ยังรวมไปถึงพื้นที่ว่าง มวลอากาศรอบข้างของรูปทรงด้วย พื้นที่ว่างที่ปรากฏบนรูปทรงส่วนที่ ๑ จะมีน้อยกว่ารูปทรงส่วนที่ ๒ อย่างเห็นได้ชัด และเมื่อพิจารณาพื้นที่ว่างในมิติของช่องว่าง มวลอากาศ เห็นได้ว่าพื้นที่ว่างของรูปทรงส่วนที่ ๒ จะดูโปร่งเบา เพราะอากาศสามารถไหลถ่ายเทได้สะดวกกว่าพื้นที่ว่างของรูปทรงส่วนที่ ๑ และหากพิจารณาเชิงคุณค่าจะพบว่า พื้นที่ว่างของรูปทรงส่วนที่ ๒ นั้นจะขาดรายละเอียดหรือส่วนประกอบเมื่อเปรียบเทียบกับส่วนที่ ๑ ส่งผลให้ภาพโดยรวมดูแล้วรู้สึกได้ว่าพื้นที่ว่างยังมีดุลยภาพไม่มากนัก

๒.๕.๒ พื้นที่ว่างกับสัดส่วน สัดส่วนของพื้นที่ว่างยังมีลักษณะที่กระจุกตัว คือ พื้นที่ว่างเชิงลบหรือพื้นที่ว่างในส่วนที่ ๒ มีสัดส่วนที่มาก ขณะที่พื้นที่ว่างเชิงบวกในส่วนที่ ๑ มีสัดส่วนที่มากกว่าส่วนที่ ๒ ทั้งสองส่วนยังขาดการกระจายลักษณะพื้นที่ว่างให้แก่กัน

๒.๕.๓ พื้นที่ว่างกับความเคลื่อนไหว เมื่อกล่าวถึงความเคลื่อนไหวทางสถาปัตยกรรมก็จะมีควาหมายครอบคลุมไปถึงสิ่งแวดล้อมรอบข้างตัวอาคารด้วย โดยเฉพาะสระน้ำด้านหลังอาคารซึ่งเป็นพื้นที่ว่างสำคัญ แต่กลับถูกบดบังด้วยสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ทำให้ภาพลักษณะที่มองผ่านจากรูปทรงอาคารทรงไทยไปสู่พื้นที่ว่างที่เป็นสระน้ำขาดหายไปอย่างน่าเสียดาย เพราะนั่นคือเสน่ห์ของรูปทรงกับพื้นที่ว่าง โดยเฉพาะเมื่อมองในช่วงยามเย็นที่ตะวันเริ่มคล้อยตก การมองย้อนแสงจะทำให้พื้นที่ว่างที่เชื่อมโยงกับรูปทรงอาคารแลดูมีพลัง มีจังหวะจะโคนและลีลาที่เคลื่อนไหวงดงาม ข้อสังเกตคือ พื้นที่ว่างกับความเคลื่อนไหวได้ถูกละเลย ทำให้อาคารแลดูสถิตนิ่งมากเกินไปจนขาดพลังที่จะปลุกเร้าผู้พบเห็นได้

สรุปการวิเคราะห์ ทิศนาตฤที่แสดงตัวมากที่สุดคือ รูปทรง พื้นผิว และเส้นตามลำดับ หลักการของศิลปะที่ปรากฏตัวมากที่สุดคือ ความกลมกลืน ดุลยภาพ และความหลากหลายตามลำดับ จึงกล่าวได้ว่า รูปทรงของอาคารทรงไทยได้แสดงค่าของความกลมกลืนในภาพรวมมากที่สุด

๓. การตีความ

อาคารทรงไทยนี้เป็นสถาปัตยกรรมที่มีรูปทรงปรากฏซึ่งคุณค่าสุนทรีย์ภาพเป็นสาระสำคัญมากกว่าหน้าที่ประโยชน์ใช้สอยทางกายภาพ เป็นงานศิลปกรรมที่มีรูปทรงควรค่าแก่การวิเคราะห์วิจารณ์และกล่าวถึง

ในด้านความงาม เป็นรูปทรงที่มีลักษณะเฉพาะ แตกต่างจากรูปทรงที่อยู่อาศัยโดยทั่วไป เกิดจากการประกอบกันของรูปทรงที่หลากหลายและแตกต่างกันทั้งด้านขนาด ทิศทาง และมิติ เป็นคุณค่าความงามของความแตกต่างที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นเอกภาพ

ด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า เป็นอาคารทรงไทยแบบภาคกลาง ที่ถูกสร้างขึ้นด้วยเงื่อนไขข้อจำกัดด้านเวลา งบประมาณและความสันทัดในกรณีเฉพาะ จึงเป็นอาคารทรงไทยที่ยังไม่สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศของภาคใต้ ส่งผลให้บางส่วนของตัวอาคารเริ่มมีสภาพสึกกร่อนก่อนวันเวลาอันสมควร เช่น ผนังเขตรั้วทั้งสองข้างของประตูทางเข้าเป็นต้น อีกทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่อยู่ด้านหน้ารวมทั้งด้านข้างและด้านหลังอาคาร ยังมีลักษณะที่บดบังทำลายทัศนียภาพของตัวอาคารบางส่วน ทำให้ไม่สามารถมองเห็นความเชื่อมโยงของรูปทรงบางส่วนได้ สิ่งแวดล้อมจึงมิใช่จะสัมพันธ์กับรูปทรงอาคารเสมอไป บางครั้งอาจเป็นปัญหาสำหรับการนำเสนอคุณค่าสุนทรีย์ภาพแก่ผู้สัมผัสได้ หากมีการจัดการที่ดี

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างทัศนธาตุกับหลักการของศิลปะทั้งในเชิงปริมาณและคุณลักษณะ สามารถอธิบายได้ดังนี้

ในเชิงปริมาณ ทัศนธาตุที่ปรากฏตัวมากที่สุดคือรูปทรง (Form) พื้นผิว (Texture) และเส้น (Line) ตามลำดับ หลักการของศิลปะที่ปรากฏตัวมากที่สุดคือความกลมกลืน (Harmony) และดุลยภาพ (Balance) ตามลำดับ

ในเชิงคุณลักษณะ รูปทรงของอาคารทรงไทยแลดูมีดุลยภาพและมีความหลากหลายทั้งในด้านขนาด ทิศทางและความเป็นมิติ ก่อให้เกิดค่าความงามอันน่าพึงพอใจแก่ผู้พบเห็น หรือผู้มีโอกาสสัมผัสรับรู้โดยตรง

๔. การตัดสินใจ

อาคารทรงไทย ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชจึงเป็นสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าสุนทรีย์ภาพในระดับที่น่าพึงพอใจ ทั้งในแง่ความงามและภูมิปัญญาไทย

ข้อเสนอแนะ ด้วยสถาปัตยกรรมไทยเป็นรูปทรงศิลปะที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์โดยตรงกับสิ่งแวดล้อมรอบข้างทั้งทางธรรมชาติและสิ่งก่อสร้างอื่นๆ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชจึงต้องหมั่นปรับปรุง ดูแลรักษาและพัฒนาสิ่งแวดล้อมของอาคารทรงไทย รวมทั้งส่วนประกอบของตัวอาคารให้อยู่ในสภาพที่น่าดูชมเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง ด้านทิศตะวันออกที่ทำการวิจารณ์นี้ พื้นที่ว่างระหว่างอาคารทรงไทยกับศูนย์ศิลปวัฒนธรรมจะต้องรักษาให้เป็นพื้นที่ว่างนี้ไว้เพียงพอแก่ระยะการยืนมองหรือการมองเห็น ส่วนพืชพันธุ์ทุกชนิดที่ปลูกเสริมเติมแต่งลงไปหรือแม้แต่สระน้ำหลังอาคารทรงไทยเป็นสิ่งแวดล้อมที่ดี หากได้รับการปรับปรุงก็จะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญสามารถเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ว่างหรือมวลอากาศกับรูปทรงของอาคารทรงไทยได้อย่างกลมกลืน จะเป็นองค์ประกอบที่ช่วยเสริมให้อาคารทรงไทยแลดูสง่างามยิ่งขึ้น แต่มิใช่เป็นตัวหลักหรือสาระสำคัญสุด ทั้งนี้เพื่อเป็นการ

อนุรักษ์ไว้ซึ่งสิ่งดีงามอันมีลักษณะเฉพาะและความภาคภูมิใจของความเป็นชนชาติไทยไว้ให้ชนรุ่นหลัง ตลอดจนชาวต่างชาติผู้ใฝ่ในคุณค่าสุนทรีย์ภาพได้ชื่นชมและชื่นชมในคุณค่าดังกล่าวสืบไป

บรรณานุกรม

ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์. (๒๕๔๗, กุมภาพันธ์, ๑๙). อธิการบดี, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. สัมภาษณ์.

ศิลปากร, กรม. (๒๕๔๔). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดภูเก็ต. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง

Kan, K.S. (๒๐๐๓). Tradition to Modernity: International Art Exhibition. Kedah: Practical Printers.